

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра психології

ПОГОДЖЕНО:
Перший проректор Академії
полковник внутрішньої служби
_____ Олександр ОЛІЙНИК
«___» _____ 2021 року

СИЛАБУС
навчального курсу «Психологія конфлікту»
спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
форма навчання: денна

РОЗРОБНИК:
начальник кафедри,
кандидат психологічних наук, доцент
_____ Оксана МІРОШНИЧЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО:
на засіданні кафедри психології
Протокол № __ від «__» _____ 2021 року

Кредити та кількість годин: 3 кредити ECTS; години: 16 лекційних, 16 семінарських, 14 практичних та 44 самостійна робота.

Чернігів 2021

Анотація курсу

Конфлікт надзвичайно поширене явище суспільного життя. Конфлікти відбуваються між окремими представниками біологічних спільнот і між видами, в суспільному житті - між людьми, соціальними групами, класами, державами. Протягом своєї життєдіяльності людина стає членом різних колективів. У дитинстві і юності - це шкільний клас, студентська група, в зрілому віці - це робочий колектив. Колектив як мала соціальна група хвилювало суспільство все часи, так як саме від колективу, від його атмосфери залежить зростання людини як особистості, а значить, вміння контактувати з людьми має бути головним для особистості людини.

Конфлікт, будучи буденною частиною життя, не можна віднести до тих явищ, якими можна керувати на основі життєвого досвіду і здорового глузду. Глибоке розуміння причин виникнення і механізмів протікання конфлікту, закономірностей його розвитку і дозволу відкриває можливість ефективно управляти конфліктом з метою редукування конфліктної шкоди і навіть раціонального використання потенціалу конфлікту з метою розвитку. У сучасних умовах проблема ефективного вирішення конфліктів набуває актуальності не тільки в плані поліпшення емоційного клімату міжособистісних стосунків, але і є необхідною складовою успішної взаємодії між людьми.

Дисципліна має розкрити майбутнім фахівцям ефективну методологію вирішення завдань регулювання конфліктів та конфліктних ситуацій у позитивному напрямі і перетворення їх у засоби розвитку окремих особистостей та груп.

Ця дисципліна тісно переплітається з соціальною психологією, психологією спілкування, психологією управління, та складає підґрунтя для готовності фахівця здійснювати ефективно управління конфліктами у професійній діяльності та повсякденному житті. При вивченні цієї дисципліни буде зроблено ставку на поєднання традиційних (звичних) форм роботи лекція, обговорення питань семінару, з такими формами як рольові та ділові ігри, імітаційне моделювання, виконання практичних вправ, написання творчого завдання-есе.

Мета курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія конфлікту» є вивчення теоретичних основ конфліктології та оволодіння практичними навичками аналізу та управління конфліктами.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових розділів і тем	Кількість годин				
	Усього	ЛЗ	СЗ	ПЗ	СР
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Загальні питання психології конфлікту					
Поняття та психологічні теорії конфлікту.	9	2	2	-	5
Основні функції та класифікація конфліктів.	11	2	2	2	5

Механізми виникнення конфліктів та їх динаміка.	11	2	2	2	5
Індивідуально-особистісні чинники психологічних конфліктів.	11	2	2	2	5
Разом за розділом 1	42	8	8	6	20
Розділ 2. Психологічна характеристика різних типів конфліктів та шляхів їх розв'язання					
Внутрішньоособистісний конфлікт	12	2	2	2	6
Міжособистісний та груповий конфлікти	12	2	2	2	6
Психологічні основи розв'язання конфліктів та методи їх аналізу.	12	2	2	2	6
Технології переговорів та посередництва у залагодженні конфліктів, їх профілактика.	12	2	2	2	6
Разом за розділом 2	48	8	8	8	24
Усього годин	90	16	16	14	44

Завдання до семінарських та практичних занять

Готуючись до семінарського заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх (!) питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект, навіть за умови вашої присутності на семінарі, оцінюється в 0 балів.

Семінарське заняття № 1

Тема №1 «Поняття та психологічні теорії конфлікту»

Під час підготовки до семінарського заняття з метою поглибленого вивчення теоретичного матеріалу рекомендується:

Розглянути навчальні питання:

1. Поняття про психологічний конфлікт
2. Соціологічні теорії конфлікту
3. Ситуаційний та когнітивістський підходи у психологічному вивченні конфліктів.

Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання здобувачами

1. Коли виникла конфліктологія як відносно самостійна теорія?
2. Дайте визначення предмету психології конфлікту.
3. Перерахуйте основні етапи еволюції конфліктологічних поглядів.
4. Наведіть визначення науки «конфліктологія».
5. Назвіть соціально-історичні і теоретичні передумови виникнення психології

конфлікту.

6. Перерахуйте методи психології конфлікту.
7. Назвіть три напрями психології конфлікту як науки.
8. У чому проявляється взаємозв'язок між конфліктологією та управлінськими дисциплінами?
9. Назвіть прізвища вчених, з якими пов'язано становлення психології конфлікту як самостійної науки.

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Практичне заняття № 1

Тема №1 «Поняття та психологічні теорії конфлікту»

Хід заняття

- Тренінгові вправи на знайомство з групою
- Тест на „Визначення конфліктності на основі її самооцінки”
- Тест: „Визначення здатності особистості до об'єктивного сприйняття інших людей”

Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання здобувачами

1. Коли виникла конфліктологія як відносно самостійна теорія?
2. Дайте визначення предмету психології конфлікту.
3. Перерахуйте основні етапи еволюції конфліктологічних поглядів.
4. Наведіть визначення науки «конфліктологія».
5. Назвіть соціально-історичні і теоретичні передумови виникнення психології конфлікту.
6. Перерахуйте методи психології конфлікту.
7. Назвіть три напрями психології конфлікту як науки.
8. У чому проявляється взаємозв'язок між конфліктологією та управлінськими дисциплінами?
9. Назвіть прізвища вчених, з якими пов'язано становлення психології конфлікту як самостійної науки.

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Семінарське заняття №2

Тема № 2. «Основні функції та класифікація конфліктів»

Під час підготовки до семінарського заняття з метою поглибленого вивчення теоретичного матеріалу рекомендується:

Написати реферативні повідомлення на теми:

1. Конфлікти в суспільстві.
2. Конфлікти в організації. Управлінські конфлікти.
3. Глобальні і регіональні конфлікти.
4. Сімейні конфлікти: попередження і вирішення.

Розглянути навчальні питання:

1. Структурні елементи конфлікту
2. Класифікація конфліктів
3. Межі та функції конфліктів

Контрольні питання:

1. Структурні елементи конфлікту

- Дайте визначення конфлікту та його структурних компонентів.
- Запишіть на дошці формулу конфлікту та прокоментуйте її
- Дайте визначення основним структурним елементам конфлікту: "сторони конфлікту", "предмет конфлікту", "образ конфліктної ситуації", "мотиви конфлікту", "позиції конфлікуючих сторін". Зобразити графічно структуру конфлікту.

2. Класифікація конфліктів

- Типи конфліктів та їх ознаки.
- Визначте види конфліктів у таких ситуаціях

 1. Судовий розгляд з приводу розподілу спадщини.
 2. Суперечки між радою директорів і рядовими акціонерами за внесення змін у статутні документи.
 3. Протистояння між вкладниками комерційного банку та його керівництвом з приводу невиконання коштів з рахунків.
 4. Внутрішній опір працівника на пропозицію керівництва працювати у вихідні дні над закінченням річного звіту.

5. Суперництво двох працівників за вакантну посаду керівника.

3. Межі та функції конфліктів

- Визначте межі конфлікту.
- Дайте характеристику дисфункціональним наслідкам конфлікту.
- Проаналізуйте конструктивну і деструктивну функції одного з виробничих конфліктів, свідком якого ви були під час виробничої практики.

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Практичне заняття №2

Тема №2: «Основні функції та класифікація конфліктів»

Виконання практичних завдань з метою оволодіння прийомами аналізу конфлікту і відпрацювання моделей адаптивної поведінки у важких ситуаціях спілкування

Цілі:

- отримання необхідних знань про змістовні елементи конфлікту.
- навчання прийомам усвідомлення і аналізу картини конфлікту;
- опанування та відпрацювання навичок адекватної поведінки у важких ситуаціях.

Хід заняття:

1. Вирішення ситуаційних задач
2. Тренінгове заняття з оволодіння прийомами аналізу конфлікту і відпрацювання моделей адаптивної поведінки у важких ситуаціях спілкування

Практичне завдання: Класифікація конфліктів

– Визначте види конфліктів у таких ситуаціях

1. Судовий розгляд з приводу розподілу спадщини.
2. Суперечки між радою директорів і рядовими акціонерами за внесення змін у статутні документи.
3. Протистояння між вкладниками комерційного банку та його керівництвом з приводу невиплати коштів з рахунків.
4. Внутрішній опір працівника на пропозицію керівництва працювати у вихідні дні над закінченням річного звіту.
5. Суперництво двох працівників за вакантну посаду керівника.

Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання здобувачами

1. Дайте власне визначення конфлікту.
2. Сформулюйте необхідні і достатні умови для виникнення конфлікту.
3. У чому полягає основна відмінність конфліктної ситуації від конфлікту?

Наведіть приклад.

4. Дайте письмово визначення основних структурних елементів конфлікту: «суб'єкти конфлікту», «предмет конфлікту», «образ конфліктної ситуації», «мотиви конфлікту», «позиції конфліктуючих сторін».

5. Чому об'єкт конфлікту має бути неподільним у процесі виникнення спірної ситуації?

6. Визначте відмінності понять «конфліктна ситуація» та «інцидент».
7. Наведіть приклади інциденту в конфліктній ситуації із власного досвіду.
8. Назвіть позитивні і негативні функції конфлікту.
9. Дайте визначення функціонального і дисфункціонального конфлікту.

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Семінарське заняття № 3

Тема № 3 «Механізми виникнення конфліктів та їх динаміка»

Під час підготовки до семінарського заняття з метою поглибленого вивчення теоретичного матеріалу рекомендується:

Написати реферативні повідомлення на теми:

1. Особистісні умови виникнення конфліктної взаємодії.
2. Формули виникнення конфліктів.
3. Фактори ескалації конфлікту.
4. Свідомі та несвідомі причини використання конфліктогенів.

Розглянути навчальні питання:

1. Причини виникнення конфліктів.
2. Механізми виникнення конфліктів.
3. Динаміка конфліктів.

Контрольні питання

1. Причини виникнення конфліктів

– Назвіть класифікацію конфліктів залежно від причин його виникнення.

– Класифікація причин виникнення конфліктів:

2. Динаміка конфліктів

– Розкрийте сутність динаміки конфлікту.

– Визначте основні фази конфлікту:

– Побудуйте графік процесу конфлікту за його фазами.

3. Механізми виникнення конфліктів

– Визначте природу конфлікту (тип "А", "Б", "В") в такій ситуації, сформулюйте правила його розв'язання.

– дайте визначення конфліктогену. Охарактеризуйте їх.

– Якій формулі відповідає механізм виникнення конфлікту — та запропонувати схему можливого розв'язання кожного конфлікту.

Задача 1

Керівник прийняв на роботу непідготовленого робітника, не погодивши це із замісником, у якого той у підпорядкуванні. Незабаром виявляється нездатність прийнятого робітника виконувати свою роботу. Замісник представляє керівнику доповідну записку про це. Керівник одразу ж рве доповідну.

Задача 2

При розподілі премії начальник не виділив її одному з підлеглих. Підстав для цього не було. На питання підлеглого керівник не зміг пояснити причини, сказав тільки: "Це я вас вчу".

Задача 3

Розмовляючи з претендентом на вакантну посаду, керівник дає обіцянку у подальшому підвищити його у посаді.

Новий працівник з наснагою розпочинає роботу, проявляє високу працездатність і добросовісність. Керівництво постійно збільшує навантаження, зарплату не прибавляють й не підвищують у посаді. Пройшов деякий час, робітник починає проявляти ознаки незадоволеності... Назриває конфлікт.

Задача 4

Керівник повідомляє підлеглому, що в наступному місяці направляє його на курси підвищення кваліфікації. Підлеглий відмовляється, посилаючись на те, що до пенсії йому залишилося півтора року.

Задача 5

Робітник, який досяг пенсійного віку, жаліється керівнику, що майстер виживає його з роботи. Майстер клянеться, що ніякого приводу для цього не дає. Робітник продовжує скаржитись.

Задача 6

Начальник дільниці дає завдання робочому. Той заперечує, мотивуючи свою відмову тим, що ця робота потребує більш високого розряду і додає при цьому, що йому вже п'ять років не підвищують розряд.

Задача 7

На нараді один з підлеглих не витримав тиску керівника, у напівжартівливій формі звернув на цей тиск увагу. Керівник не знайшов що сказати, але після цього випадку став діяти ще більш жорстко, особливо щодо "жартівника".

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.

2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.

3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Практичне заняття № 3

Тема №3. «Механізми виникнення конфліктів та їх динаміка»

Хід заняття

1. Виконання тренінгових вправ щодо зниження конфліктної поведінки.
2. Ділова гра «Скарга»

Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання здобувачами

1. Наведіть приклади загальних причин конфлікту.
2. Визначте часткові причини конфлікту.
3. У чому полягають суб'єктивні причини конфлікту?
4. Побудуйте графік процесу конфлікту за його фазами.
5. У чому полягає сутність закону ескалації конфліктогенів.
6. Як здійснюється робота психолога по розкриттю деструктивних наслідків використання конфліктогенів для особистості.

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Семінарське заняття № 4

Тема №4. «Індивідуально-особистісні чинники психологічних конфліктів»

Під час підготовки до семінарського заняття з метою поглибленого вивчення теоретичного матеріалу рекомендується роглянути:

Навчальні питання:

1. Конфліктність особистості
2. Типи поведінки особистості у конфліктній ситуації
2. Діагностика індивідуального стилю поведінки у конфліктній ситуації

Реферативні доповіді:

- Форми конфліктної поведінки залежно від індивідуального рівня конфліктності особистості.
- Характеристика стратегій пристосування, компромісу, співпраці, ігнорування, суперництва або конкуренції.
- Сітка Томаса-Кілмена, її структура та можливості використання.
- Поняття про реверсію конфлікту, її закономірності.

Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання здобувачами

1. Які риси вдачі, особливості поведінки людини характерні для конфліктної особи?
2. Назвіть типи конфліктних особистостей.
3. Схематично відобразіть стилі поведінки при конфлікті. Дайте характеристику одному з п'яти стилів.
4. Яке, на Вашу думку, співвідношення між різними типами поведінки особистості у конфліктній ситуації?
5. Яким чином можна з'ясувати схильність особистості до того чи іншого стилю поведінки у конфлікті?

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Практичне заняття № 4**Тема №4. «Індивідуально-особистісні чинники психологічних конфліктів»****Хід заняття**

1. Заслуховування реферативних доповідей
2. Діагностика індивідуального стилю поведінки у конфліктній ситуації (за допомогою вирішення ситуативних завдань).
3. Методика К. Томаса «Стратегії поведінки у конфлікті»

Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання здобувачами

1. Які риси вдачі, особливості поведінки людини характерні для конфліктної особи?
2. Назвіть типи конфліктних особистостей.
3. Схематично відобразіть стилі поведінки при конфлікті. Дайте характеристику одному з п'яти стилів.
4. Яке, на Вашу думку, співвідношення між різними типами поведінки особистості у конфліктній ситуації?
5. Яким чином можна з'ясувати схильність особистості до того чи іншого стилю поведінки у конфлікті?

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Семінарське заняття № 5**Тема №5. «Внутрішньоособистісний конфлікт»**

Під час підготовки до семінарського заняття з метою поглибленого вивчення теоретичного матеріалу рекомендується розглянути:

Навчальні питання:

1. Поняття та основні концепції внутрішньоособистісного конфлікту
2. Види внутрішньоособистісного конфлікту
3. Основні причини та наслідки внутрішньоособистісного конфлікту
4. Способи вирішення внутрішньоособистісного конфлікту

Підготувати доповіді на практичне заняття з тем:

1. Психоаналітична теорія внутрішньо особистісного конфлікту З.Фрейда.
2. Типи конфліктної ситуації Курта Левіна;
3. „Я-концепція" Карла Роджерса
4. Теорія потреб Абрахама Маслоу;
5. Теорія комплексу неповноцінності Альфреда Адлера:

6. Вчення про екстраверсію та інтроверсію Карла Юнга;
7. Теорія психосоціального розвитку Єрика Єриксона;
8. Теорія мотиваційних конфліктів по Курту Левіну;
9. Теорія когнітивного дисонансу' Л.Фістінгера;
10. Формула людської самоповаги У.Джеймса

Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання здобувачами

1. Які ви знаєте особливості внутрішньоособистісних конфліктів?
2. В чому полягає мотиваційний конфлікт?
3. В чому полягає сутність когнітивного конфлікту?
4. В чому полягає рольовий конфлікт?
5. Які Ви знаєте основні психоаналітичні теорії конфліктів?
6. Які Ви знаєте форми прояву і способи подолання внутрішньоособистісних конфліктів?

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Практичне заняття № 5

Тема №5. «Внутрішньоособистісний конфлікт»

Хід заняття

1. Заслуховування реферативних повідомлень
2. Методика на визначення самооцінки комплексу неповноцінності

Підготувати доповіді на практичне заняття з тем:

1. Психоаналітична теорія внутрішньо особистісного конфлікту З.Фройда.
2. Типи конфліктної ситуації Курта Левіна;
3. „Я-концепція" Карла Роджерса
4. Теорія потреб Абрахама Маслоу;
5. Теорія комплексу неповноцінності Альфреда Адлера;
6. Вчення про екстраверсію та інтроверсію Карла Юнга;
7. Теорія психосоціального розвитку Єрика Єриксона;
8. Теорія мотиваційних конфліктів по Курту Левіну;
9. Теорія когнітивного дисонансу' Л.Фістінгера;
10. Формула людської самоповаги У.Джеймса

Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання здобувачами

1. Які ви знаєте особливості внутрішньоособистісних конфліктів?
2. В чому полягає мотиваційний конфлікт?
3. В чому полягає сутність когнітивного конфлікту?
4. В чому полягає рольовий конфлікт?
5. Які Ви знаєте основні психоаналітичні теорії конфліктів?
6. Які Ви знаєте форми прояву і способи подолання внутрішньоособистісних конфліктів?

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.

2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Семінарське заняття № 6

Тема №6. «Міжособистісний та міжгруповий конфлікти»

Під час підготовки до семінарського заняття з метою поглибленого вивчення теоретичного матеріалу рекомендується розглянути:

Навчальні питання:

1. Поняття міжособистісного конфлікту і його особливості
2. Причини і чинники міжособистісних конфліктів
3. Управління міжособистісними конфліктами
4. Поняття міжгрупового конфлікту і його особливості.

Підготувати реферативні доповіді на тему:

- Основні типи міжособистісних конфліктів за сферами їх прояву.
- Сімейні конфлікти та їх особливості.
- Організаційні конфлікти та сфери їх прояву.
- Особливості масової екзальтації особистості.
- Трансактний аналіз Е.Берна.

Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання здобувачами

1. Дайте визначення міжособистісного конфлікту і його особливостям.
2. Розкрийте причини і чинники міжособистісних конфліктів.
3. Що таке управління міжособистісними конфліктами?
4. Дайте визначення міжгрупового конфлікту і його особливостям.
5. Розкрийте причини і наслідки міжгрупового конфлікту.

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Практичне заняття № 6

Тема №6. «Міжособистісний та міжгруповий конфлікти»

Хід заняття

1. Розгляд навчальних питань
2. Виконання практичних завдань
3. Вирішення ситуативних задач

Підготувати реферативні доповіді на тему:

- Основні типи міжособистісних конфліктів за сферами їх прояву.
- Сімейні конфлікти та їх особливості.
- Організаційні конфлікти та сфери їх прояву.
- Особливості масової екзальтації особистості.
- Трансактний аналіз Е.Берна.

Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання:

1. Дайте визначення міжособистісного конфлікту і його особливостям.

2. Розкрийте причини і чинники міжособистісних конфліктів.
3. Що таке управління міжособистісними конфліктами?
4. Дайте визначення міжгрупового конфлікту і його особливостям.
5. Розкрийте причини і наслідки міжгрупового конфлікту.

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Семінарське заняття №7

Тема 7. «Психологічні основи розв'язання конфліктів та методи їх аналізу»

Під час підготовки до семінарського заняття з метою поглибленого вивчення теоретичного матеріалу рекомендується:

Написати реферативні повідомлення на теми:

1. Теорії поведінки особистості в конфліктній взаємодії.
2. Технології ефективного спілкування і раціональної поведінки в конфлікті.
3. Методи визначення соціально-психологічного клімату в колективі.

Розглянути навчальні питання:

1. Основні підходи до розв'язання конфліктів.
2. Діагностика конфліктів. Картографія конфлікту.
3. Методи управління конфліктами

Контрольні питання

1. Основні підходи до розв'язання конфліктів.

- Необхідні умови розв'язання конфлікту.
- Визначте основні підходи для розв'язання конфліктів:
- Визначте типові помилки під час розв'язання конфліктів

2. Діагностика конфліктів. Картографія конфлікту

- Дайте визначення поняття «управління конфліктом».
- Наведіть схему діагностики конфлікту
- Що має на меті діагностика конфлікту?
- Переваги використання методу картографії у роботі психолога.
- Етапи картографічного дослідження конфлікту
- Зробіть картографічний аналіз конфлікту в такій ситуації:

Співробітниця Вашого відділу висловлює своїй колезі претензії з приводу численних і часто повторюваних помилок у роботі. Та, в свою чергу, сприймає висловлювані претензії як образу, внаслідок чого між ними виник конфлікт на підставі протилежних думок з цього приводу.

3. Методи управління конфліктами

1. – Які основні методи управління конфліктами Ви знаєте? Опишіть їх.
2. – Назвіть основні стилі розв'язання конфліктів.
3. – Дайте характеристику внутрішньоособистісного методу вирішення конфлікту.
4. – Дайте характеристику персонального методу управління конфліктами.
5. – Визначте найбільш раціональні персональні методи управління конфліктом в такій ситуації:

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Практичне заняття № 7

Тема №7. «Психологічні основи розв'язання конфліктів та методи їх аналізу»

Слухачі беруть участь у тренінговому занятті. Викладач пояснює здобувачам послідовність та методику виконання групової вправи та визначає час на його виконання (до 10 хв.).

Хід заняття

1. Групова вправа. Визначення основних міжособистісних стилів (методів) розв'язання конфліктів.
2. Групове прийняття рішення та визначення його ефективності. Гра "Корабель зазнав аварії"

Вирішення ситуативних завдань: методи управління конфліктами

Ви критикуєте свою співробітницю, вона реагує на це дуже емоційно. Ви змушені кожного разу припиняти бесіду, не доводячи розмову до кінця. Ось і зараз після ваших зауважень вона розплакалась. Як донести до неї свої думки?

Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання здобувачами

1. З якого метою проводиться діагностика конфлікту перед початком прийняття управлінського рішення?
2. Побудуйте схему діагностики конфлікту.
3. У чому полягає картографічний аналіз конфліктів?
4. Назвіть методи управління конфліктами.
5. Визначте форми управління конфліктами за структурними методами.
6. Перерахуйте міжособистісні стилі розв'язання конфліктів.
7. Визначте умови застосування кожного з міжособистісних стилів у розв'язанні конфліктів.
8. Побудуйте двомірну модель стратегії поведінки особистості в конфлікті Томаса-Кілменна.
9. Наведіть персональні методи управління конфліктами.

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Семінарське заняття № 8

Тема №8. «Технології переговорів та посередництва у залагодженні конфліктів, їх профілактика»

Під час підготовки до семінарського заняття з метою поглибленого вивчення теоретичного матеріалу рекомендується розглянути:

Навчальні питання, які відпрацьовуються:

1. Роль переговорного процесу у залагодженні конфлікту.
2. Роль керівника у залагодженні конфлікту.
3. Вимоги до критики. Майстерність бесіди та її особливості. Правила компліменту.

Підготувати доповіді і виступити з ними на практичному занятті.

(Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ: Академвидав, 2005. С. 154 – 171.

1. Роль керівника в профілактиці конфліктів
2. Вимоги до критики
3. Майстерність бесіди
4. Розмова — покарання
5. Правила поведінки керівника у конфліктній ситуації

Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання:

1. Поняття про переговори. Етапи та загальні підходи до організації переговорів
2. Визначте основні етапи проведення переговорів.
3. Моделі поведінки у переговорах.
4. Стратегії та тактики переговорів
5. Поняття про посередництво.
6. Прийоми посередництва
7. Наведіть варіанти посередництва в переговорному процесі.
8. Перерахуйте і визначте зміст моделей поведінки особистості у переговорному процесі.

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Практичне заняття № 8**Тема №8. «Технології переговорів та посередництва у залагодженні конфліктів, їх профілактика»****Питання, які відпрацьовуються:**

1. Роль керівника в профілактиці конфліктів
2. Вимоги до критики
3. Майстерність бесіди
4. Розмова — покарання
5. Правила поведінки керівника у конфліктній ситуації

Хід заняття

1. Розгляд доповідей з зазначеної тематики
2. Практичне заняття по темі: «Моя поведінка в конфлікті» (заняття побудоване по методу тестування)
3. Тестові вправи:
4. Тест чи «Умієте ви вести ділові переговори?»
5. Тест «Як вести ділові переговори»
6. Тест «Моя тактика ведення переговорів»

Підготувати доповіді і виступити з ними на практичному занятті.

(Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ: Академвидав, 2005. С. 154 – 171.

Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання здобувачами

1. Поняття про переговори. Етапи та загальні підходи до організації переговорів
2. Визначте основні етапи проведення переговорів.
3. Моделі поведінки у переговорах.
4. Стратегії та тактики переговорів
5. Поняття про посередництво.
6. Прийоми посередництва
7. Наведіть варіанти посередництва в переговорному процесі.
8. Перерахуйте і визначте зміст моделей поведінки особистості у переговорному процесі.

Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Завдання для самостійної роботи

Частина матеріалу навчальної дисципліни виносяться на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу. Для виконання завдань самостійної роботи вам необхідно зробити конспект викладу теоретичних питань та записів виконання практичних завдань. Кожне теоретичне питання має бути ґрунтовно висвітлене в обсязі не менше двох сторінок рукописного тексту.

Розділ 1. Загальні питання психології конфлікту

Тема №1."Поняття та психологічні теорії конфлікту"

1. Мета самостійної роботи слухачів:

- розширення та поглиблення знань про поняття конфлікту та основні категорії психології конфлікту;
- формування вмінь та навичок застосування отриманих знань у процесі вивчення дисципліни;
- підготовка до практичного заняття.

2. Методичні вказівки та рекомендації завдання на самостійну роботу

- Вивчити навчальний матеріал лекції та опрацювати рекомендовану літературу.
- Скласти конспект тез питань для самостійного опрацювання.
- Перевірити свою готовність до семінарського заняття по контрольним питанням.

Підготувати реферати і виступити з ними на семінарському занятті.

1. Зв'язок психології конфлікту з іншими науками.
2. Психологічне вивчення конфлікту (біхевіористичне тлумачення конфлікту).
3. Уявлення про конфлікт в Стародавньому світі.
4. Відношення до конфлікту в епоху Середньовіччя та Відродження.
5. Розуміння конфліктів в Новий час і епоху Просвітництва.
6. Конфліктологічна думка XIX–XX ст.:
7. Психологічна наука про конфлікт (З. Фрейд, К.Г. Юнг, Е. Берн).

3. Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання слухачами

10. Коли виникла конфліктологія як відносно самостійна теорія?
11. Дайте визначення предмету психології конфлікту.
12. Перерахуйте основні етапи еволюції конфліктологічних поглядів.
13. Наведіть визначення науки «конфліктологія».
14. Назвіть соціально-історичні і теоретичні передумови виникнення психології конфлікту.
15. Перерахуйте методи психології конфлікту.
16. Назвіть три напрями психології конфлікту як науки.
17. У чому проявляється взаємозв'язок між конфліктологією та управлінськими дисциплінами?
18. Назвіть прізвища вчених, з якими пов'язано становлення психології конфлікту як самостійної науки.

Конспектування: Визначення конфліктної ситуації // Гришина Н.В. Психологія конфлікту. СПб., 2000. С. 171-187.

Конспектування: Етнічні стереотипи як детермінанта оцінки етнічних конфліктів // Практична психологія та соціальна робота. №2. 2001. С. 32-36.

На основі теорій Зіммеля, Дарендорфа і Козера підготувати питання "Чинники вливу на гостроту конфлікту" (описати чинники гостроти конфліктів та розробити рекомендації керівнику по зниженню гостроти конфлікту на прикладі конкретного змодельованого конфлікту).

Підсумок. Здобувачи роблять висновок про внесок, зроблений соціологічною школою в розвиток психології конфлікту, про специфіку соціологічного вивчення конфліктів.

4. Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Тема №2: "Основні функції та класифікація конфліктів"

1. Мета самостійної роботи слухачів:

- розширення та поглиблення знань про основні функції конфліктів;
- розширення знань про класифікацію конфліктів;
- закріплення отриманих знань у процесі вивчення дисципліни;
- підготовка до семінарського заняття.

2. Методичні рекомендації, вказівки та завдання на самостійну роботу

- Вивчити навчальний матеріал лекції та опрацювати рекомендовану літературу.
- Доповнити конспект лекції необхідним навчальним матеріалом згідно плану семінарського заняття.
- Скласти конспект тез питань для самостійного опрацювання.
- Перевірити свою готовність до семінарського заняття по контрольним питанням.
- Підготувати реферати і виступити з ними на семінарському занятті:

3. Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання слухачами

10. Дайте власне визначення конфлікту.
11. Сформулюйте необхідні і достатні умови для виникнення конфлікту.
12. У чому полягає основна відмінність конфліктної ситуації від конфлікту?

Наведіть приклад.

13. Дайте письмово визначення основних структурних елементів конфлікту: «суб'єкти конфлікту», «предмет конфлікту», «образ конфліктної ситуації», «мотиви конфлікту», «позиції конфліктуючих сторін».

14. Чому об'єкт конфлікту має бути неподільним у процесі виникнення спірної ситуації?

15. Визначте відмінності понять «конфліктна ситуація» та «інцидент».

16. Наведіть приклади інциденту в конфліктній ситуації із власного досвіду.

17. Назвіть позитивні і негативні функції конфлікту.

18. Дайте визначення функціонального і дисфункціонального конфлікту.

Конспектування: Гришина Н.В. Психология социальных ситуаций // Вопросы психологии, 1997. №1. С. 121-132.

Визначення здатності особистості до об'єктивного сприйняття інших людей (за: Немов Р.С. Психология. В 3-х кн. Кн.3. Психодиагностика. М.: ВЛАДОС, 1998. С. 469-473) [40].

Мета: досягти розуміння слухачами основних причин виникнення конфліктів як наслідків несприятливого стану взаємовідносин у соціальній групі; озброїти їх навичками діагностики причин конфліктів.

Підсумок: здобувачи обговорюють питання про важливість об'єктивного соціального сприймання у роботі практичного психолога, а також заходи з його нормалізації.

4. Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.

2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.

3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.

4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Тема №3: "Механізми виникнення конфліктів та їх динаміка"

1. Мета самостійної роботи слухачів:

– розширення та поглиблення знань про основні механізми конфліктів та динаміку конфліктів;

– формування вмінь та навичок застосування отриманих знань у процесі вивчення дисципліни;

– підготовка до семінарського заняття.

2. Методичні рекомендації, вказівки та завдання на самостійну роботу

– Вивчити навчальний матеріал лекції та опрацювати рекомендовану літературу.

– Доповнити конспект лекції необхідним навчальним матеріалом згідно плану семінарського заняття.

– Скласти конспект тез питань для самостійного опрацювання.

– Перевірити свою готовність до семінарського заняття по контрольним питанням.

– Підготувати реферати і виступити з ними на семінарському занятті.

1. Трансактний аналіз конфліктів Е.Берна.

2. Розвиток механізмів сприйняття людини людиною.
3. Тренінги комунікабельності як шлях подолання егоїзму.
4. Свідомі та несвідомі причини використання конфліктогенів.

3. Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання слухачами

7. Наведіть приклади загальних причин конфлікту.
8. Визначте часткові причини конфлікту.
9. У чому полягають суб'єктивні причини конфлікту?
10. Побудуйте графік процесу конфлікту за його фазами.
11. У чому полягає сутність закону ескалації конфліктогенів.
12. Як здійснюється робота психолога по розкриттю деструктивних наслідків використання конфліктогенів для особистості.

Конспектування: Моделі розвитку міжособистісної конфліктної ситуації // Гришина Н.В. Психологія конфлікту. СПб.: Питер, 2000. С. 271-279.

Аналіз конфліктів на визначення механізму їх виникнення (за: Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. СПб.: ПИТЕР, 2001. С. 51-52) [15].

Мета: розвиток у слухачів навичок аналізу конфлікту між суб'єктами соціальної взаємодії на основі застосування формул (А, Б і В) та пошуку варіантів вирішення конфліктних ситуацій.

Підсумок. Варіанти аналізу конфліктів обговорюються в навчальній групі. Формулюється висновок про особливості аналізу механізму виникнення конфліктів.

4. Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Тема №4: "Індивідуально-особистісні чинники психологічних конфліктів"

1. Мета самостійної роботи слухачів:

- розширення та поглиблення знань про індивідуально-особистісні чинники психологічних конфліктів;
- формування вмінь та навичок застосування прийомів та технік саморегуляції у конфліктній ситуації;
- підготовка до практичного заняття.

2. Методичні рекомендації, вказівки та завдання на самостійну роботу

- Вивчити навчальний матеріал лекції та опрацювати рекомендовану літературу.
 - Доповнити конспект лекції необхідним навчальним матеріалом згідно плану практичного заняття.
 - Скласти конспект тез питань для самостійного опрацювання.
 - Перевірити свою готовність до практичного заняття по контрольним питанням.
 - Підготувати реферати і виступити з ними на практичному занятті.
1. Форми конфліктної поведінки залежно від індивідуального рівня конфліктності особистості.
 2. Типи конфліктних особистостей.
 3. Типи поведінки особистості у конфліктній ситуації.

4. Характеристика стратегій пристосування, компромісу, співпраці, ігнорування, суперництва або конкуренції.

3. Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання слухачами

6. Які риси вдачі, особливості поведінки людини характерні для конфліктної особи?

7. Назвіть типи конфліктних особистостей.

8. Схематично відобразіть стилі поведінки при конфлікті. Дайте характеристику одному з п'яти стилів.

9. Яке, на Вашу думку, співвідношення між різними типами поведінки особистості у конфліктній ситуації?

10. Яким чином можна з'ясувати схильність особистості до того чи іншого стилю поведінки у конфлікті?

Конспектування: Черненко Ю.П. Вплив стильової сфери на конфліктну поведінку вчителя // Практична психологія та соціальна робота. 1999. №3. С. 5-8.

Визначення конфліктності на основі її самооцінки (за: Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. СПб.: ПИТЕР, 2001. С. 100-102).

Мета: досягти усвідомлення слухачами сутності конфліктності як риси особистості та значення її самооцінки для саморегуляції поведінки особистості в конфлікті.

Підсумок. Навчальна група обговорює питання показників конфліктності особистості. Здобувачі складають висновок про значення діагностики конфліктності особистості для аналізу і попередження конфліктних ситуацій

4. Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.

2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.

3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.

4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Розділ 2. Психологічна характеристика різних типів конфліктів та шляхів їх розв'язання

Тема №5: "Внутрішньоособистісний конфлікт"

1. Мета самостійної роботи слухачів:

– розширення та поглиблення знань про індивідуально-особистісні чинники внутрішньоособистісний конфлікт конфліктів;

– формування вмінь та навичок застосування прийомів та технік саморегуляції у конфліктній ситуації;

– формування вмінь та навичок застосування отриманих знань у процесі вивчення дисципліни;

– підготовка до практичного заняття.

2. Методичні рекомендації, вказівки та завдання на самостійну роботу

– Вивчити навчальний матеріал лекції та опрацювати рекомендовану літературу.

– Доповнити конспект лекції необхідним навчальним матеріалом згідно плану практичного заняття.

– Скласти конспект тез питань для самостійного опрацювання.

– Перевірити свою готовність до практичного заняття по контрольним питанням.

- Підготувати реферати і виступити з ними на практичному занятті.
- 7. Підготувати реферативні доповіді до практичного заняття з зазначених нижче тем:
 - Когнітивний конфлікт, його будова та роль у пізнавальній діяльності особистості.
 - Рольовий конфлікт, його типи.

8. Підготувати доповіді на практичне заняття з тем:

1. Психоаналітична теорія внутрішньо особистісного конфлікту З.Фрейда.
2. Типи конфліктної ситуації Курта Левіна;
3. „Я-концепція" Карла Роджерса
4. Теорія потреб Абрахама Маслоу;
5. Теорія комплексу неповноцінності Альфреда Адлера;
6. Вчення про екстраверсію та інтроверсію Карла Юнга;
7. Теорія психосоціального розвитку Єрика Єриксона;
8. Теорія мотиваційних конфліктів по Курту Левіну;
9. Теорія когнітивного дисонансу' Л.Фістінгера;
10. Формула людської самоповаги У.Джеймса

3. Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання слухачами

9. Які ви знаєте особливості внутрішньоособистісних конфліктів?
10. В чому полягає мотиваційний конфлікт?
11. В чому полягає сутність когнітивного конфлікту?
12. В чому полягає рольовий конфлікт?
13. Які Ви знаєте основні психоаналітичні теорії конфліктів?
14. Які Ви знаєте форми прояву і способи подолання внутрішньоособистісних конфліктів?

Конспектування: Диференційний аналіз // Пезешкиан Н. Психотерапія повсякденної життя: Тренінг разрешення конфликтов. Пб.: Речь, 2001.- С. 18-25.

Мета: формувати у здобувачів розуміння значущості особистісних факторів внутрішнього конфлікту та виробляти навички їх визначення.

Здобувачам пропонується виконати методіку на визначення самооцінки комплексу неповноцінності за наступною процедурою (за: Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. - СПб.: ПИТЕР, 2001. - С. 188-192).

Підсумок. Навчальна група обговорює причини внутрішніх конфліктів, роль міри внутрішньої конфліктності у розвитку особистості. здобувачи складають висновок про вплив комплексу неповноцінності на виникнення та динаміку внутрішніх конфліктів особистості.

4. Рекомендована література:

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Тема №6: "Міжособистісний та міжгруповий конфлікти"

1. Мета самостійної роботи слухачів:

- розширення та поглиблення знань про чинники міжособистісних та міжгрупових конфліктів;

- формування вмінь та навичок управління міжособистісними та міжгруповими конфліктами;
- формування вмінь та навичок застосування отриманих знань у процесі вивчення дисципліни;
- підготовка до практичного заняття.

2. Методичні рекомендації, вказівки та завдання на самостійну роботу

- Вивчити навчальний матеріал лекції та опрацювати рекомендовану літературу.
- Доповнити конспект лекції необхідним навчальним матеріалом згідно плану практичного заняття.
- Скласти конспект тез питань для самостійного опрацювання.
- Перевірити свою готовність до практичного заняття по контрольним питанням.

- Підготувати реферати і виступити з ними на семінарському занятті.

1. Різновиди міжгрупових конфліктів.
2. Причини міжгрупових конфліктів.
3. Поняття міжособистісного конфлікту і його особливості.
4. Основні типи міжособистісних конфліктів за сферами їх прояву.
5. Причини і чинники міжособистісних конфліктів.

3. Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання слухачами

6. Дайте визначення міжособистісного конфлікту і його особливостям.
7. Розкрийте причини і чинники міжособистісних конфліктів.
8. Що таке управління міжособистісними конфліктами?
9. Дайте визначення міжгрупового конфлікту і його особливостям.
10. Розкрийте причини і наслідки міжгрупового конфлікту.

Конспектування: Міжгрупові конфлікти // Гришина Н.В. Психологія конфлікту. СПб.: Питер, 2000. С. 102-110.

Транзактний аналіз конфліктних ситуацій (за: Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. СПб.: ПИТЕР, 2001. - С. 48-50).

Мета: навчити слухачів проводити транзактний аналіз міжособистісної взаємодії і оцінювати міру його конфліктності.

Підсумок. Варіанти транзактного аналізу конфліктів обговорюються в навчальній групі. Формується висновок про особливості транзактного аналізу конфліктів та можливості його використання у практичній роботі.

4. Рекомендована література:

5. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
6. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
7. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
8. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Тема №7: "Психологічні основи розв'язання конфліктів та методи їх аналізу"

1. Мета самостійної роботи слухачів:

- розширення та поглиблення знань про основні підходи до розв'язання та управління конфліктами;
- поглиблення інформації про психологічну допомогу конфліктуючим та вимоги до керівника при розв'язанні конфліктів

- закріплення отриманих знань у процесі вивчення дисципліни;
- підготовка до семінарського заняття.

2. Методичні рекомендації, вказівки та завдання на самостійну роботу

- Вивчити навчальний матеріал лекції та опрацювати рекомендовану літературу.
- Доповнити конспект лекції необхідним навчальним матеріалом згідно плану семінарського заняття.
- Скласти конспект тез питань для самостійного опрацювання.
- Перевірити свою готовність до семінарського заняття по контрольним питанням.

3. Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання слухачами

10. З якого метою проводиться діагностика конфлікту перед початком прийняття управлінського рішення?
11. Побудуйте схему діагностики конфлікту.
12. У чому полягає картографічний аналіз конфліктів?
13. Назвіть методи управління конфліктами.
14. Визначте форми управління конфліктами за структурними методами.
15. Перерахуйте міжособистісні стилі розв'язання конфліктів.
16. Визначте умови застосування кожного з міжособистісних стилів у розв'язанні конфліктів.
17. Побудуйте двомірну модель стратегії поведінки особистості в конфлікті Томаса-Кілменна.
18. Наведіть персональні методи управління конфліктами.

Самостійна робота

Конспектування: Регулятори конфліктної взаємодії // Гришина Н.В. Психологія конфлікту. СПб.: Питер, 2000. С. 231-270.

Мета: здобувачи повинні оволодіти окремими техніками аналізу та оцінки конфліктів як психологічної основи вироблення шляхів їх залагодження; формування у слухачів вміння приймати адекватні рішення з приводу поведінки суб'єктів конфлікту.

Здійснити картографію конфлікту, зміст якого визначити самостійно (за: Корнелиус Х., Фэйр Выиграть может каждый. Как разрешать конфликты. — М.: СТРИНГЕР, 1992).

Підсумок. Варіанти проведеної картографії та оцінки гостроти конфліктів обговорюються в навчальній групі. Формулюється висновок про переваги і недоліки розглянутих методик залагодження конфліктів.

4. Рекомендована література:

9. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
10. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
11. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
12. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Тема №8: "Технології переговорів та посередництва у залагодженні конфліктів, їх профілактика"

1. Мета самостійної роботи слухачів:

- розширення та поглиблення знань про причини і чинники міжособистісних та міжгрупових конфліктів;

- формування вмінь та навичок управління міжособистісними та міжгруповими конфліктами;
- закріплення отриманих знань у процесі вивчення дисципліни;
- формування вмінь та навичок застосування отриманих знань у процесі вивчення дисципліни;
- підготовка до практичного заняття.

2. Методичні рекомендації, вказівки та завдання на самостійну роботу

- Вивчити навчальний з теми та опрацювати рекомендовану літературу.
- Законспектувати необхідний навчальний матеріал згідно плану практичного заняття.
- Скласти конспект тез питань для самостійного опрацювання.
- Перевірити свою готовність до практичного заняття по контрольним питанням.
- Підготувати доповіді і виступити з ними на практичному занятті.

(Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник / Дуткевич Т. В. К. : Академвидав, 2005. С. 154 – 171.

4. Роль переговорного процесу у залагодженні конфлікту.
5. Роль керівника у залагодженні конфлікту.
6. Вимоги до критики. Майстерність бесіди та її особливості. Правила компліменту.

3. Перелік питань для обов'язкового самостійного опрацювання слухачами

9. Поняття про переговори. Етапи та загальні підходи до організації переговорів
10. Визначте основні етапи проведення переговорів.
11. Моделі поведінки у переговорах.
12. Стратегії та тактики переговорів
13. Поняття про посередництво.
14. Прийоми посередництва
15. Наведіть варіанти посередництва в переговорному процесі.
16. Перерахуйте і визначте зміст моделей поведінки особистості у переговорному процесі.

Конспектування: Особливості проблемних або дисциплінарних бесід // Урбанович А.А. Психологія управління: Учебное пособие. - Мн.: Харвест, 2003. - С. 213-229.

Мета: вироблення у слухачів навичок виявлення конфліктних ситуацій у ділових взаєминах та формування вмінь попереджувати перехід конфліктної ситуації у конфлікт, знижувати конфліктну напругу.

Підсумок. Варіанти мовного реагування на конфліктогенні репліки у ситуаціях ділових взаємин обговорюються в навчальній групі. Формулюється висновок про принципи і засоби побудови поведінки, знижуючої конфліктну напругу.

4. Рекомендована література:

13. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
14. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
15. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (модульний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
16. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Індивідуальні завдання

Протягом семестру здобувач виконує **індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з дисципліни «Психологія конфлікту»**. Індивідуальні завдання

виконуються самостійно, окремо кожним студентом, під керівництвом викладача. У тих випадках, коли завдання мають комплексний характер, до їх виконання можуть залучатися кілька здобувачів. Однак кожен з них складає звіт про роботу над ІНДЗ окремо.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (далі ІНДЗ) – є видом поза аудиторної індивідуальної роботи навчального, навчально-дослідницького характеру і використовується у процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу.

Метою ІНДЗ є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань і розвиток навичок самостійної роботи.

Зміст ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь, навичок, одержаних в процесі лекційних, семінарських та практичних занять, що охоплює декілька тем або зміст курсу в цілому.

Структура (орієнтовна) ІНДЗ:

- вступ (зазначається тема, мета та завдання роботи й основні її положення);
- теоретичне обґрунтування (виклад базових теоретичних положень, законів, принципів, алгоритмів тощо, на основі яких виконується завдання);
- методи (при виконанні практичних, розрахункових, моделюючих робіт);
- основні результати роботи та їх обговорення (подаються статистичні або якісні результати роботи, схеми, моделі, описи, систематизована реферативна інформація та її аналіз тощо);
- висновки;
- список використаної літератури.

Проведення навчального дослідження можна поділити на етапи:

Перший етап – вибір теми навчального дослідження. Вибір теми навчально-дослідного завдання є одним з відповідальних етапів. Тема, яку обирає для дослідження здобувач, повинна бути пов'язана з основними напрямками його подальшої професійної діяльності та науковими дослідженнями, які проводяться в коледжі.

На другому етапі здобувач, згідно з обраною темою, самостійно обирає відповідні літературні джерела (книги, брошури, статті), офіційні документи, відомчі матеріали з теми та опрацьовує їх.

Третій етап – уточнення проблеми (теми) і складання змісту навчально-дослідної роботи. При складанні змісту роботи перш за все необхідно зробити обґрунтування теми, визначити її актуальність, новизну, поставити мету, розробити завдання.

Мета дослідження – це те, що в найзагальнішому вигляді потрібно досягти в кінцевому результаті дослідження. Формулювання мети зазвичай починається словами: “розробити модель (критерії, вимоги, основи, тощо)”, “обґрунтувати...”, “виявити...”, “розкрити особливості ...”, “виявити можливості використання ..” тощо.

Четвертий етап – формулювання припущення, висунутого для пояснення будь-яких явищ, процесів, причин, які зумовили даний наслідок.

Гіпотеза є компасом, який визначає напрям дослідження.

Вдало сформульована гіпотеза передбачає невизначеність результату дослідження на доведення реальності існування передбачуваного припущення.

П'ятий етап. Сформульована мета й гіпотеза дослідження логічно визначають завдання, які потрібно вирішувати в процесі роботи. Найчастіше всього вони звучать так: 1) вивчити; 2) виявити; 3) розробити тощо.

Шостим етапом є визначення методології дослідження. У навчально-дослідній роботі застосовуються переважно такі методи, як: метод спостереження в його різноманітних формах, аналіз і узагальнення власного практичного досвіду і досвіду інших працівників, експеримент, аналіз результатів роботи установ та органів,

різноманітні спеціальні дослідницькі методи, а також методи методичної статистики, моделювання тощо.

Сьомий етап – робота з систематизації накопиченого матеріалу відповідно до плану роботи, проведення аналізу літератури, практичного досвіду, узагальнення тощо.

Восьмий етап. На цьому етапі зібрані при експериментальному дослідженні матеріали обробляють статистично. На основі отриманих матеріалів про окремі явища, що вивчаються, визначають дані, які характеризують досліджувальний комплекс в цілому.

Дев'ятий етап – оформлення результатів дослідження. Всі матеріали дослідження систематизують і готують до узагальнення, формулюють висновки до навчально-дослідної роботи.

Здобувачам слід дотримуватись певного **порядку при викладі матеріалу в ході написання ІНДЗ**. Вивчивши необхідну літературу здобувач складає **робочий план**, який повинен визначити послідовність у викладі основних питань теми. План роботи, як правило, **узгоджується з викладачем**, що викладає дисципліну «Конфліктологія». У плані визначається структура ІНДЗ, що включає: вступ, основну частину, висновок, літературу

У вступі визначається актуальність теми, розкривається важливість і необхідність її дослідження, формулюються основні завдання роботи.

У основній частині ІНДЗ викладено стислий огляд і критична оцінка наукових видань, їх порівняльне зіставлення та аргументація висунутих положень, які автор вважає найважливішими. Основна частина складається з двох або трьох розділів. Кожний розділ розпочинається з нової сторінки. В кінці кожного розділу формують висновки із стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів.

В заключній частині підводяться підсумки роботи, формулюються висновки із пропозиціями щодо подальшого використання набутих знань під час наукової чи практичної роботи.

В кінці роботи додається **список використаних джерел і літератури**, що допомогла зорієнтуватися у виборі теми та обрати шлях наукового пошуку. Список використаної літератури, складений в алфавітному порядку, слід помістити в кінці ІНДЗ. Приклад бібліографічного опису видань: Білуха М.Т. Основи наукових досліджень: підручник для студ. вузів екон. спец. Кіхв: Вища школа, 1997. 271 с.

ІНДЗ подається у вигляді скріпленого (зшитого) зошита (реферату).

ІНДЗ повинно вміщувати:

- титульний лист;
- план;
- вступ;
- основну частину;
- висновки;
- список використаних джерел та літератури.

Зразок оформлення титульного аркушу роздається командирам навчальних груп. (див додаток А).

ІНДЗ подається викладачеві, який читає лекційний курс з даної дисципліни не пізніше ніж за тиждень до проведення тестового контролю по завершенню кредиту.

ІНДЗ оцінюється за шкалою критеріїв оцінки ECTS.

Індивідуальні навчально – дослідні завдання з курсу «Психологія конфлікту»

1. Зв'язок конфліктології з іншими науками.
2. Психологічне вивчення конфлікту (біхевіористичне тлумачення конфлікту).
3. Ідеї Зіммеля про фактори гостроти і сили конфлікту.
4. Емоції учасників конфлікту, реалістичність їх поглядів.
5. Групи причин конфліктів.
6. Типи конфліктів за мотивацією учасників (прагматичні, особисті).

7. Типи конфліктів за наявністю насильства; за доцільністю.
8. Типи конфліктів за динамікою відповідно до її етапів.
9. Типи конфліктів за етичністю форм прояву.
10. Типи конфліктів за тактичною корисністю (виправдані, невинуваті).
11. Дисфункціональні наслідки
12. Зовнішні ознаки конфлікту (просторові, часові межі).
13. Особистісні умови виникнення конфліктної взаємодії.
14. Формули виникнення конфліктів.
15. Фактори ескалації конфлікту.
16. Механізми реакції особистості на конфліктогени.
17. Свідомі та несвідомі причини використання конфліктогенів.
18. Схеми блокування конфліктогенів.
19. Робота психолога по розкриттю деструктивних наслідків використання конфліктогенів для особистості.
20. Розвиток механізмів сприйняття людини людиною та тренінги комунікабельності як шлях подолання егоїзму.
21. Сторони динаміки конфлікту: емоційна, діяльнісна, комунікативна.
22. Різновиди порушення спілкування у латентній фазі.
23. Типи інцидентів за характером їх виникнення. Можливі варіанти поведінки конфліктуючих сторін під час інциденту.
24. Поняття про ескалацію конфлікту, її фактори.
25. Прогноз та наслідки виходу з конфлікту залежно від його фази.
26. Поняття про реверсію конфлікту, її закономірності.
27. Конфліктність особистості. Риси-фактори конфліктності особистості.
28. Стратегії поведінки в конфліктній ситуації за К.У.Томасом і Р.Х.Кілменном (1972).
29. Стили конфліктної поведінки за М.Пірен (1997).
30. Мотиваційний конфлікт, його типи за К. Левінім.
31. Психоаналітичні теорії внутрішніх конфліктів.
32. Відображення конфліктної природи людини в поглядах З.Фрейда на структуру особистості.
33. Теорія комплексу неповноцінності Альфреда Адлера (1870-1937).
34. Вчення про екстраверсію та інтроверсію Карла Юнга (1875-1961).
35. Концепція "екзистенціальної дихотомії" Еріха Фромма (1900-1980).
36. Теорія психосоціального розвитку Еріка Еріксона (1902-1994).
37. Зв'язок міжособистісних конфліктів з іншими типами конфліктів.
38. Відмітні особливості міжособистісних конфліктів.
39. Типи міжособистісних конфліктів за їх причинами.
40. Чинники конфлікту за В. Лінкольном.
41. Врахування причин і чинників конфлікту, характеру міжособистісних відносин конфліктантів при управлінні конфліктами.
42. Внутрішньогрупові міжособистісні процеси як причини міжгрупового конфлікту. Розшарування в межах групи.
43. Нормативні групові конфлікти. Конфлікти між лідерами, між неформальним лідером і керівником групи.
44. Підходи до розв'язання конфліктів: мотиваційний (Макклінток Ч.); когнітивний (М.В.Крогіус); діяльнісний (Н.В.Грішина, Е.Мейо).
45. Дії, характерні для кожного з варіантів управління конфліктною ситуацією.
46. Психологічна допомога конфліктуючим.
47. Умови конструктивного вирішення конфлікту.
48. Схеми аналізу (за М.М.Рибаквою).
49. Переваги використання картографії. Завдання при роботі з картою.

50. Приклади картографії конфлікту.
51. Типи пам'яток, їх структура. Пам'ятка, спрямована на забезпечення стратегії "колаборації" з використанням переговорів.
52. Результати конфлікту (форми його подолання).
53. Стили позиційного підходу. Фактори ефективності стилів позиційного підходу до переговорів.
54. Стадії переговорів на основі принципового підходу.
55. Розробка базових елементів переговорів при принциповому підході.
56. Моделі поведінки у переговорах.
57. Стратегічні цілі, тактики поведінки, чинники цих типів.
58. Варіанти організації посередництва.
59. Посередницькі ролі. Переваги технології посередництва.
60. Прийоми посередництва. Правила технології посередництва.
61. Вимоги до критики. Основні психологічні умови ефективної ділової критики.
62. Емоційна динаміка ефективної розмови-покарання. Етапи розмови-покарання.

Порядок оцінювання

З метою якісної перевірки знань здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти використовується три види контролю: поточний, проміжний і підсумковий.

Поточний контроль здійснюється у формі оцінок за різні види аудиторної та самостійної роботи – активність на семінарах (участь у обговоренні питань, у дискусіях тощо), результати виконання творчих завдань, підготовки і презентації рефератів тощо.

Проміжний контроль (тематичне оцінювання з розділу) здійснюється на засаді письмової залікової контрольної роботи, яка складається з двадцяти тестових питань, які охоплюють знання отримані під час аудиторної та самостійної роботи слухачів з зазначених тем курсу.

Підсумковий контроль здійснюється на засаді сумарних результатів усіх розділів. Якщо слухачі повинні відпрацювати недоліки за навчальними модулями чи мають бажання підняти свій підсумковий бал, їм дається наприкінці семестру можливість зробити це шляхом написання додаткової контрольної роботи, а також складання заліку.

Оцінювання навчальних досягнень студентів, таким чином, здійснюється у вигляді часткової (у межах кожного розділу) та підсумкової атестації.

Контроль успішності навчання відбувається за наступними **видами**:

- відвідуваність занять;
- робота на семінарах;
- робота на практичних;
- самостійна робота (підготовка до семінарів, практичних, залікових контрольних робіт) самостійне відпрацювання деяких завдань до курсу;
- індивідуальна робота (консультування з викладачем із складних для розуміння питань курсу, а також із питань, що пов'язані з виконанням індивідуальних навчально-дослідних завдань, підготовка мультимедійних презентацій тощо.
- написання контрольних робіт.

Схема нарахування балів

№ з/п	Вид навчальної діяльності	Кількість балів

1	Робота на лекції	1
2	Робота на практичному занятті	до 5
	участь у розв'язуванні ситуаційних задач	2
	відповідь на практичному занятті	2
	доповнення на практичному занятті	1
3	Робота на семінарському занятті	до 5
	відповідь на семінарському занятті	2
	доповнення на семінарському занятті	1
	виконання завдань самостійної роботи, реферативні повідомлення	2
4	Підсумковий контроль	до 20
5	Виконання ІНДЗ	10

Робота на лекції передбачає сприйняття та засвоєння теоретичного курсу, а також фіксацію основних його положень (конспектування). Нарахування балів за роботу на лекціях відбувається шляхом перевірки конспектів лекцій. При тому оцінюється: повнота, охайність і грамотність ведення конспекту лекцій; відтворення лекційних матеріалів під час виконання модульного контролю (тесту). Наявність усіх компонентів роботи на лекціях може бути оцінено за весь курс до 8 балів. За недостатньо повне відображення лекційного матеріалу у конспекті, систематичні пропуски лекційних занять, здобувачу (студенту) за даний вид навчальної роботи, бали нараховуються лише в частині законспектованих лекцій.

За участь у розв'язуванні ситуаційних задач 2 бали нараховується якщо здобувач:

- **встановив характер проблеми та визначив стратегію її вирішення;**
 - **визначав методи та форми впливу на засудженого, які доцільно використовувати виходячи з умов задачі;**
 - **логічно викладає матеріал з використанням причинно-наслідкових зв'язків;**
 - **робить аргументовані висновки;**
 - **рецензує відповідь свого колеги із вказівкою на здобутки та недоліки.**
- (Рецензія повинна враховувати самостійність суджень, здатність аргументовано вести дискусію та відстоювати свою точку зору).**

Відповідь на практичному занятті оцінюється за наступними критеріями:

5 балів – здобувач у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання.

4 бали – здобувач володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні завдань, аргументація на достатньому рівні.

3 бали – здобувач загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стислу характеристику питання, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні

неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні завдань на низькому рівні.

2 бали – здобувач за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неточна, неповна, головний зміст матеріалу не розкрито, аргументація та власне розуміння питання майже відсутні; здобувач із помітними труднощами використовує певні знання у вирішенні завдань.

Доповнення на практичному занятті передбачає стислий виступ (повідомлення) у розвиток положень, висловлених доповідачем. Доповнення не повинно повторювати аргументацію та фактичний матеріал доповідача. Цінність доповнення пролягає у вмінні повернути увагу до тих аспектів обговорюваного питання, що не знайшли свого висвітлення у виступі доповідача. При оцінюванні доповнень здобувачів їх кількість не має значення.

Оцінюється доповнення за такими критеріями: значне (суттєве, змістовне) порівнюється до відповіді – у 1 бал; незначне (поверхове) – до 0,5 балів.

Відповідь на семінарському занятті оцінюється за наступними критеріями:

5 балів – здобувач у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання.

4 бали – здобувач володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні завдань, аргументація на достатньому рівні.

3 бали – здобувач загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стисло характеристику питання, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні завдань на низькому рівні.

2 бали – здобувач за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неточна, неповна, головний зміст матеріалу не розкрито, аргументація та власне розуміння питання майже відсутні; здобувач із помітними труднощами використовує певні знання у вирішенні завдань.

Доповнення на семінарському занятті передбачає стислий виступ (повідомлення) у розвиток положень, висловлених доповідачем. Доповнення не повинно повторювати аргументацію та фактичний матеріал доповідача. Цінність доповнення пролягає у вмінні повернути увагу до тих аспектів обговорюваного питання, що не знайшли свого висвітлення у виступі доповідача. При оцінюванні доповнень здобувачів їх кількість не має значення.

Оцінюється доповнення за такими критеріями: значне (суттєве, змістовне) у 1 бал, якщо воно повністю розкриває навчальне питання, яке не було висвітлено у попередній відповіді); незначне (поверхове) – до 0,5 бала.

Виконання завдань на самостійну роботу оцінюється за наступними критеріями:

– повнота, охайність і грамотність ведення конспекту;

– наявність матеріалу для висвітлення питань винесених на самостійну роботу.

Наявність всіх компонентів конспекту може бути оцінено від 0,5 до 1 балу; неохайне оформлення конспекту, недостатнє відображення матеріалу заняття і самостійної роботи – бал не нараховується.

Реферат оцінюється за наступними критеріями: відповідна форма, грамотність, охайність, науковість, достатня кількість використаної літератури (5 джерел). За наявності всіх компонентів реферат отримує 4 бала; обмежена кількість використаної літератури (менше 5 джерел) – 3 бала; за неохайне оформлення, недостатньо повне відображення обраної теми, суттєві помилки – 1 бал.

Проміжний контроль проводиться за підсумками вивчення змістових розділів дисципліни та дає змогу визначити рівень теоретичних знань з курсу. Здобувач має право

підтвердити, або підвищити свій рейтинговий показник, набраний в ході роботи на лекціях, семінарських та заняттях. Тестування проводиться в письмовому виді або з використанням комп'ютера. За 7 днів до тестування викладач доводить до відома здобувачів (студентів) перелік тем.

Під час написання тесту, наявність у здобувача допоміжних матеріалів не допускається. У випадку списування тестування здобувача припиняється. Тест вважається складеним, якщо виконано не менше 60% завдань. Максимальна кількість балів за виконання модульної контрольної роботи становить 20 балів.

Підсумковий контроль якості засвоєння знань з курсу «Психологія конфлікту»

Формою підсумкового контролю є залік. Оцінка виставляється за результатами поточного контролю. Максимальна кількість балів за вивчення дисципліни – 100 балів.

Результати складання семестрових заліків оцінюються за двобальною шкалою «зараховано», «не зараховано» в національній шкалі оцінювання, та за шкалою ECTS відповідно до кількості набраних балів.

Позитивна оцінка «зараховано» виставляється за умови, коли здобувач успішно виконав усі види робіт, передбачених навчальною програмою дисципліни для поточного контролю, і набрав при цьому 60 та більше балів.

У разі невиконання певних обов'язкових видів робіт з об'єктивних причин, здобувачі мають право виконати їх і прозвітувати в термін до останнього семінарського заняття.

У випадку, якщо здобувач впродовж семестру набрав від 35 до 59 балів, він повинен скласти залік. Здобувач, який за результатами модульного контролю набрав більше 59 балів, може бути, за власною згодою, звільнений від складання заліку, а його рейтингова оцінка є підсумковою і переводиться за визначеною шкалою на залікову оцінку за п'ятибальною системою, або має можливість підвищити свій рейтинг шляхом складання заліку, але не більше ніж на 25 балів. Підвищення рейтингу здійснюється виключно за бажанням здобувача, шляхом складання усного заліку згідно з переліком питань до заліку.

Залікові питання складаються на основі програми курсу і адекватно відображають зміст усього навчального матеріалу курсу «Психологія конфлікту». Якщо рівень знань продемонстрованих здобувачем під час складання заліку (у 100 бальному еквіваленті), виявиться нижчим, ніж його попередній рейтинг, підсумкова оцінка за курс виводиться з кількості балів, набраних впродовж семестру. Якщо здобувач за підсумками модульного контролю та складання заліку не набрав балів достатніх для виставлення позитивної оцінки (60 балів і більше), він має право перескласти залік, при цьому не враховуються результати складання заліку – підвищення балів здійснюється від рейтингової оцінки за результатами аудиторної роботи та модульного контролю.

Здобувачі, які впродовж семестру набрали менше 35 балів до складання заліку не допускаються і залишаються на повторний курс.

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Аудиторна робота, поточне тестування та самостійна робота								Підсумкова кількість балів
Розділ 1				Розділ 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
6,5	11,5	12	12	7	7	12	12	
Поточний контроль – 20								

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критеріями оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
1	2	3	4	5	6	7
90-100	A	відмінно	Здобувач (слухач, студент) виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	дуже добре	Здобувач (слухач, студент) вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
75-81	C	добре	Здобувач (слухач, студент) вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-74	D	задовільно	Здобувач (слухач, студент) відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача	Середній (репродуктивний)	задовільно	

			може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих			
60-63	E	достатньо	здобувач (слухач, студент) володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач (слухач, студент) володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивнопродуктивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач (слухач, студент) володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Зміст контролю знань

3.1. Навчальні питання для проведення заліку в усній формі

Перелік питань з навчальної дисципліни «Психологія конфлікту», що виносяться на залік

1. Визначення, предмет, об'єкт та методи з навчальної дисципліни «Психологія конфлікту».
2. Соціально-історичні і теоретичні передумови виникнення з навчальної дисципліни «Психологія конфлікту»
3. Основні етапи еволюції конфліктологічних поглядів, напрями з навчальної дисципліни «Психологія конфлікту» як науки.
4. Визначення конфлікту, необхідні і достатні умови для виникнення конфлікту, основні ознаки конфлікту.
5. Основна відмінність конфліктної ситуації від конфлікту. (Наведіть приклад).
6. Визначення основних структурних елементів конфлікту:
7. Діалектична теорія конфлікту К.Маркса
8. Конфліктний функціоналізм Г.Зімеля
9. Продовження діалектичної теорії у роботах Р.Дарендорфа
10. Продовження конфліктного функціоналізму у роботах Л.Козера
11. Причини конфліктів
12. Типи конфліктів
13. Функції конфліктів

14. Психологічна характеристика конфлікту
15. Формули виникнення конфліктів
16. Поняття про ескалацію конфлікту
17. Типи конфліктогенів
18. Блокування конфліктогенів
19. Латентна фаза конфлікту та інцидент
20. Відкриті фази конфлікту, його кульмінація
21. Фінал і вихід з конфлікту
22. Конфліктність особистості
23. Типи поведінки особистості у конфліктній ситуації
24. Діагностика індивідуального стилю поведінки у конфліктній ситуації
25. Особливості і види внутрішніх конфліктів особистості:
26. Мотиваційний конфлікт
27. Когнітивний конфлікт
28. Рольовий конфлікт
29. Психоаналітичні теорії внутрішніх конфліктів
30. Форми прояву і способи подолання внутрішніх конфліктів
31. Поняття міжособистісного конфлікту і його особливості
32. Причини і чинники міжособистісних конфліктів
33. Управління міжособистісними конфліктами
34. Поняття міжгрупового конфлікту і його особливості
35. Внутрішньогрупові міжособистісні процеси як причини міжгрупового конфлікту
36. Підходи до розв'язання конфліктів
37. Управління конфліктними ситуаціями
38. Психологічна допомога конфліктуючим
39. Вимоги до керівника при розв'язанні конфлікту в організації
40. Аналіз конфлікту за схемою
41. Картографія конфлікту
42. Пам'ятка до розв'язання конфліктів
43. Аналіз наслідків конфлікту
44. Поняття про переговори. Етапи переговорів
45. Загальні підходи до організації переговорів
46. Моделі поведінки у переговорах
47. Стратегії та тактики переговорів
48. Поняття про посередництво
49. Прийоми посередництва
50. Роль керівника в профілактиці конфліктів
51. Етапи переходу від конфлікту до переговорів.
52. Вимоги до пропозицій щодо переговорів.
53. \Змістовний аспект підготовки до переговорів.
54. Організаційний аспект підготовки до переговорів.
55. Культурний аспект підготовки до переговорів.
56. Діяльність менеджера при проведенні переговорів.
57. Формат першої зустрічі.
58. Невербальна поведінка як джерело інформації.
59. Управління поведінкою під час переговорів.
60. Правила роботи із запереченнями.
61. Завершення переговорів

3.2. Тестові завдання для проведення заліку

ЗАВДАННЯ ДО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ КОНФЛІКТУ»

Варіант № 1.

1. Для виникнення конфлікту необхідно усвідомлення суперечності та її значущості опонентами, а також ...

- а. активність сторін з її подолання
- б. наявність конфліктної ситуації
- в. інцидент
- г. всі відповіді правильні

2. До якого різновиду конфлікту належить суперечність між бажанням і можливостями?

- а. внутрішній,
- б. мотиваційний,
- в. еквівалентний
- г. всі відповіді правильні

3. Фаза конфлікту, на якій загострюються суперечності і починається відкрите протистояння.

- а. демонстративна
- б. агресивна
- в. регресивна
- г. всі відповіді правильні

4. Фактори, що призводять до ескалації конфлікту.

- а. наявність об'єкту конфлікту
- б. наявність суб'єкта конфлікту
- в. конфліктогени
- г. всі відповіді правильні

5. Стратегія поведінки в конфлікті, спрямована на уникнення розв'язання.

- а. втеча
- б. компроміс
- в. колаборація
- г. уникнення
- д. всі відповіді правильні

6. До якого різновиду конфлікту належить суперечність, коли мета і приваблива і неприваблива однаково сильно

- а. Внутрішній,
- б. мотиваційний,
- в. амбівалентний
- г. всі відповіді правильні

7. Етапи посередництва.

- а. підготовка,
- б. сесія,
- в. завершення
- г. всі відповіді правильні

8. До якої групи конфліктогенів відноситься брехня і приховування важливої інформації?

- а. прояви зверхності
- б. агресивності
- в. брехні
- г. всі відповіді правильні

9. Стратегія поведінки в конфлікті, спрямована на виграв обох партнерів.

- а. співпраця

- б. колаборація
- в. ухилення
- г. компроміс
- д. всі відповіді правильні

10. З чого починається процес розв'язання конфлікту?

- а. аналіз конфлікту
- б. з'ясування інтересів
- в. виявлення конфліктерів
- г. всі відповіді правильні

11. Тип конфліктної особистості, який свідомо планує конфлікт і використовує його для досягнення своїх цілей.

- а. скандальний
- б. агресивний
- в. раціоналістичний
- г. всі відповіді правильні

12. Стратегія поведінки в конфлікті, спрямована на виграш за рахунок партнера.

- а. боротьба
- б. конкуренція,
- в. суперництво
- г. всі відповіді правильні

13. Типи конфліктних особистостей.

- а. демонстративний,
- б. ригідний,
- в. безвольний,
- г. некерований,
- д. педантичний
- е. всі відповіді правильні

14. Головне, що необхідно з'ясувати в аналізі конфлікту.

- а. причину,
- б. вихідну суперечність
- в. ціль
- г. всі відповіді правильні

15. Компонент конфліктної ситуації, що є поштовхом до розгортання конфлікту.

- а. інцидент
- б. конфлікт
- в. об'єкт
- г. предмет
- д. всі відповіді правильні

16. Який метод аналізу конфліктних взаємовідносин запропонував Е.Берн?

- а. психоаналіз
- б. психодіагностичний аналіз
- в. транзактний аналіз
- г. всі відповіді правильні

17. Відкриті фази конфлікту.

- а. демонстративна,
- б. агресивна,
- в. батальна
- г. всі відповіді правильні

18. Різновид конфлікту, призначений для вираження антипатії, ворожості.

- а. нереалістичний

- б. реалістичний
- в. ворожий
- г. всі відповіді правильні

19. Варіанти управління конфліктною ситуацією.

- а. запобігання,
- б. придушення,
- в. відстрочення,
- г. розв'язання
- д. всі відповіді правильні

20. Тип конфліктної особистості, що вступає у конфлікт під впливом інших людей.

- а. безвольний
- б. лабільний
- в. податливий
- г. всі відповіді правильні

21. Різновиди впливів керівника по розв'язанню конфліктів.

- а. педагогічні,
- б. психологічні,
- в. адміністративні
- г. всі відповіді правильні

22. Підходи до організації переговорів.

- а. позиційний,
- б. принциповий
- в. всі відповіді правильні

23. Типи комунікативних помилок керівника, що призводять до конфлікту.

- а. порушення етики,
- б. порушення трудового законодавства,
- в. несправедлива оцінка підлеглих
- г. всі відповіді правильні

24. Явище деіндивідуалізації характерне для конфлікту типу...

- а. міжгрупового
- б. міжособистісного
- в. внутрішньоособистісного
- г. всі відповіді правильні

25. Момент найбільшого загострення конфлікту, після якого у сторін виникає прагнення до припинення конфлікту.

- а. кульмінація
- б. експлозія
- в. вибух
- г. всі відповіді правильні

26. Підхід до розв'язання конфлікту, що передбачає примирення сторін на основі спільної значущої справи.

- а. діяльнісний
- б. комунікативний
- в. креативний
- г. всі відповіді правильні

27. Типи конфліктогенів.

- а. прояви зверхності,
- б. прояви агресії,
- в. егоїзму
- г. всі відповіді правильні

28. Методика аналізу конфлікту, яка проводиться спільно з клієнтами.

- а. ізографія
 - б. картографія
 - в. всі відповіді правильні
- 29. Тип конфлікту між учасниками з однаковим статусом.**
- а. горизонтальний
 - б. вертикальний
 - в. діагональний
 - г. всі відповіді правильні
- 30. Фаза планування помсти, нанесення збитків опоненту.**
- а. агресивна
 - б. демонстративна
 - в. експансіоністська
 - г. всі відповіді правильні
- 31. Механізм взаєморозуміння, що ґрунтується на поясненні причин поведінки іншої людини.**
- а. каузальна атрибуція
 - б. атракція
 - в. візуалізація
 - г. всі відповіді правильні
- 32. Найбільший відсоток щасливих шлюбів у сім'ях, де лідером є :**
- а. обоє
 - б. чоловік
 - в. жінка
 - г. всі відповіді правильні
- 33. Як змінюється гострота конфлікту із зростанням емоційності учасників?**
- а. згасає
 - б. активізується
 - в. зростає
 - г. всі відповіді правильні
- 34. Фаза відкритого з'ясування розбіжності позицій.**
- а. демонстративна
 - б. агресивна
 - в. лабільна
 - г. всі відповіді правильні
- 35. Представники першої — соціологічної — школи з навчальної дисципліни «Психологія конфлікту».**
- а. Маркс,
 - б. Зіммель,
 - в. Дарендорф,
 - г. Козер
 - д. всі відповіді правильні
- 36. Найбільш благополучні шлюби між партнерами з такими рисами особистості, як .**
- а. емоційна стабільність,
 - б. низька, конфліктність,
 - в. комунікабельність,
 - г. довірливість, щирість
 - д. всі відповіді правильні
- 37. Як змінюється гострота конфлікту із зростанням згуртованості протилежних груп?**
- а. зростає
 - б. згасає

- в. активізується
- г. всі відповіді правильні

38. Тип конфлікту між учасниками з різним статусом.

- а. вертикальний
- б. горизонтальний
- в. всі відповіді правильні

39. 2-3 прийоми посередництва.

- а. постанова,
- б. рекомендація,
- в. "човник",
- г. контролер процесу,
- д. радник процесу
- е. всі відповіді правильні

40. Автор перших експериментальних досліджень з психології конфлікту

- а. Курт Левін.
- б. Зіммель,
- в. Дарендорф,
- г. Козер
- д. всі відповіді правильні

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших здобувачів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань здобувачів (студентів, слухачів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2005. 456 с.
2. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
3. Нагаєв В. М. Конфліктологія : курс лекцій (Поточний варіант) : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
4. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.

Додаткова

1. Анцупов А. Л. Шипилов А. И. Конфликтология : учебник Москва : ЮНИТИ, 2002. 591 с.
2. Бэрон Р., Ричардсон Д. Агрессия. СПб. : ПИТЕР, 2000. 351с.
3. Довгань П. Службові конфлікти та інтриги : різні види службових конфліктів *Вісник Української Академії державного управління при Президентові України*. 2001. № 2. С. 403 – 413.
4. Емельянов С. М. Практикум по конфликтологии СПб. : Питер, 2001. 360с.
5. Занюк С. С. Психологія мотивації та емоцій : навч. посібник Луцьк :

редакційно-видавничий відділ Волинського держ. ун-ту, 1997, 180 с.

6. Ішмуратов А. Т. Конфлікт і згода Київ: Наукова думка, 1996. 190 с.
7. Корнев М. Н., Коваленко А. Б. Соціальна психологія : навчальний підручник Київ : Київська книжкова фабрика, 1995. 304 с.
8. Ложкин Г. В. Пов'якель Н. И. Практическая психология конфликта. Київ : МАУП, 2002. 256 с.
9. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : навчальний посібник Київ : Академвидав, 2003. 568 с. (Альма-матер)
10. Фишер Р. Юри У. Путь к согласию или переговоры без поражения Москва : Наука, 1990. 158 с.
11. Чалдини Р. Психология влияния СПб. : ПИТЕР, 2000. 270 с.

Інформаційні ресурси

1. Зінчина О. Б. Конфліктологія: навчальний посібник. Харків: ХНАМГ, 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Ubeyvolk/0009078.pdf>
2. Нагаєв В. М. Конфліктологія : навч. посіб. Київ.: Центр навч. літ., 2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Ubeyvolk/0009081.pdf>
3. Тихомирова Є.Б, Постоловський С.Р. Конфліктологія та теорія переговорів: підручник. Суми: ВТД “Університетська книга”, 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Ubeyvolk/0009084.pdf>
4. Дмитриев А.В. Конфликтология: [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Ubeyvolk/0009070.pdf>
5. Вишневская А.В. Конфликтология.: курс лекций. РУДН, 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.humanities.edu.ru/db/msg/46605>